

Badgasten bekeurd

P.A. de Boer

Bron "Heemskring" April 200

Op zaterdag 26 augustus 1939 verscheen er een opmerkelijk fotoartikel in het geïllustreerde weekblad *Het Leven* over het Heemskerkse strand. Marechaussees hadden op zondag 20 augustus strandbezoekers zonder pardon op de bon geslingerd omdat ze er onvoldoende gekleed bij lagen. 'Burgemeester Vreugde bedierf veler vreugde' en 'Heemskerk spant de kroon', kopte het blad. Was Heemskerk zo'n preuts dorp?

Ontbloot

Twee marechaussees te paard hadden op die bewuste zondag een regen van bekeuringen laten neerkomen op de half geklede zonanbidders. Het gebeuren was koren op de molen van sensatieblad *Het Leven* dat op 17 juni van dat jaar de strandverordeningen al eens op de hak genomen had. Onder de veelzeggende kop 'Wat mag en wat niet mag. Vele verboden op het strand in ons vrije Nederland' had het weekblad uiteengezet wat er wel en niet mocht op de stranden van Scheveningen en Zandvoort. Vrouwen mochten niet in badpak de tram in maar wel in hun eigen auto rijden. Men mocht zich ook niet in badkostuum buiten het hiervoor bestemde stuk strand begeven. Ook te dicht bij elkaar liggen was niet toegestaan. 'Ik moet toegeven', schrijft de anonieme auteur, 'dat het voor jongelui idyllisch moet zijn, in elkanders schaduw te liggen op het gloeiende strand, maar de wet schrijft "afstand" voor. Of de bon!'.
Op een hete zondag in augustus 1939 was het raak in Heemskerk. Met name mannen werden op de bon geslingerd. Vooral het omkleden was aan strikte regels gebonden. Uitkleden om te zwemmen mocht alleen in een tent. 'Ontkleeden zonder tent? uitgesloten! Op de bon', staat er onder een van de foto's in *Het Leven*. De gestreepte strandtenten waren te huur bij de exploitant van het strand, de N.V. Noorderbad. Geïmproviseerde tentjes gemaakt van fietsen en een stuk zeil waren verboden. Mensen zonder omkleedmogelijkheid moesten hun overhemd, blouse en lange broek of rok aanhouden.

Grote boosdoener was volgens *Het Leven* burgemeester Vreugde van Heemskerk. Hij heeft waarschijnlijk rijkssteun ingeroepen om de orde op het strand te handhaven. De marechaussee moest de gemeentelijke verordeningen handhaven. Men trad streng op tegen de vermeende zedenverwildering op het strand.

N.V. NOORDERBAD
Heemskerk
Telefoon Wijk aan Zee 3024 (doorverbinding)

Moderne, hygiënisch ingerichte badgelegenheid
Duinwaterdouches - Zonnebaden

Op drukke dagen, door wisselsysteem steeds
gelegenheid onmiddellijk te baden.

Voortdurend toezicht van gedipl. badmeester,
beschikkend over reddingstoestellen en boot.
Vaste post der Wijk aan Zeeër Reddingsbrigade

Verhuur van strandstoelen, ligstoelen en familie-
tenten, waar kelners komen bedienen.

Gerenommeerde kinderfeesten.

Op het strand: Café-Restaurant met open terrassen

Vele dans- en cabaretavonden.

Electriche Ijsbuffetten - V.A.M.I.-Roomijs

Met deze advertentie in de Gids voor Heemskerk, uitgegeven in 1934 door de plaatselijke VVV, probeerde de NV Noorderbad badgasten aan te trekken. (collectie HKH)

Pagina 16 en 17:
De twee fotopagina's uit het weekblad *Het Leven* van 26 augustus 1939. Prominent in beeld zijn de marechaussees die de badgasten bekeuren. Duidelijk te zien zijn de gestreepte tenten waar men zich kon omkleden. (Gemeente Archief Amsterdam)

VVV

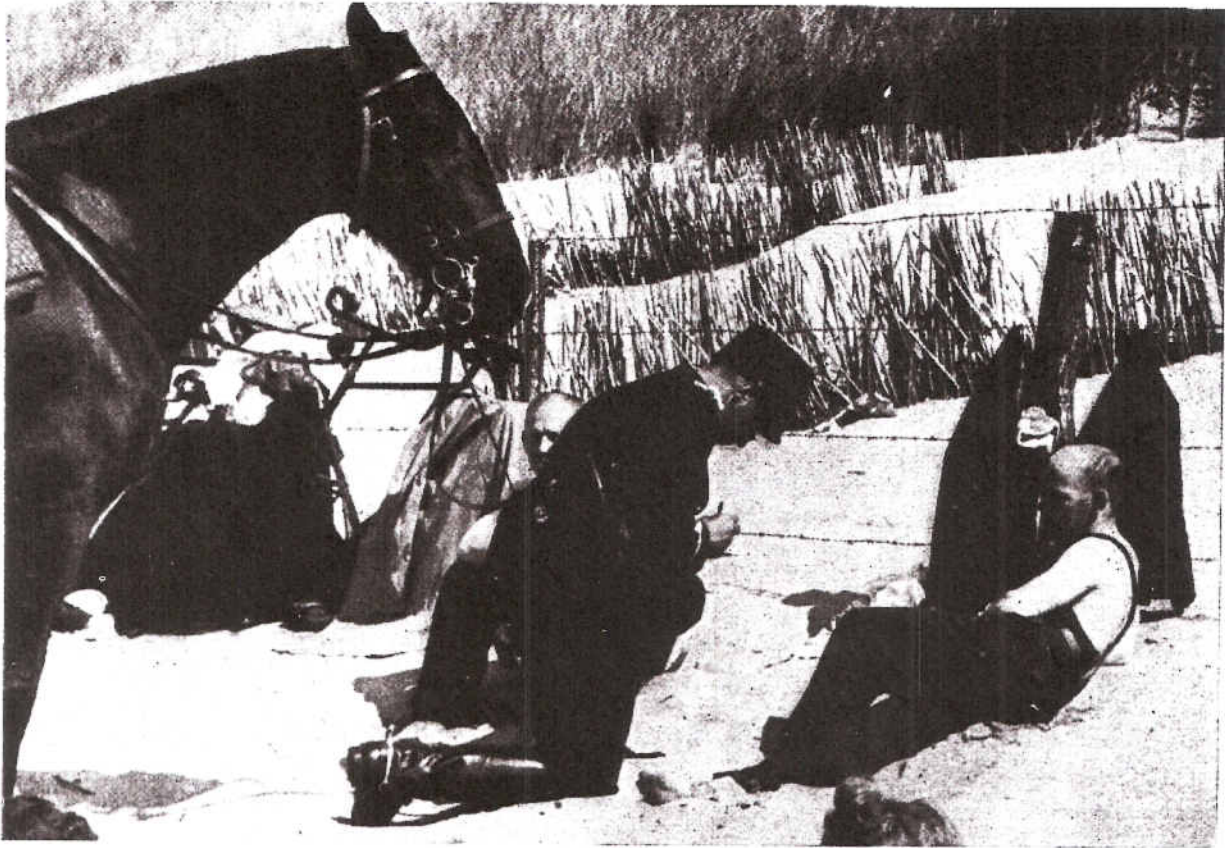
De reactie van de overheid kwam echter niet uit de lucht vallen. Het strandbezoek was flink toegenomen in de tweede helft van de jaren dertig. Heemskerk was echter nog niet klaar voor dergelijke 'blootloperij'. Men had waarschijnlijk niet verwacht dat het dragen van badpakken zo sterk zou toenemen. Het was het onbedoelde effect van het toenemende toerisme dat aanvankelijk door de gemeente gestimuleerd was. In 1934 gaf de net opgerichte VVV van Heemskerk een brochure uit waarin het dorp

Advertentie van de firma J. Schuijt-de Boer uit de Gids voor Heemskerk uit 1934. Met het oog op de verwachte badgasten had de winkel zich volgens de advertentie gespecialiseerd in badartikelen. (collectie HKH)

MANUFACTURENHANDEL
Firma J. SCHUIJT-DE BOER
MAERELAAN 10 - TELEFOON No. 5

Uw adres voor Manufacturen. Heeren- en Kinderkleding, Bedden, Tapijten, Zeilen. - Steeds het nieuwste in Dames- en Heeren Modeartikelen. Speciaal gesorteerd in Badcostuums, Badmutsen, Badschoenen, Badhanddoeken en Sportartikelen.

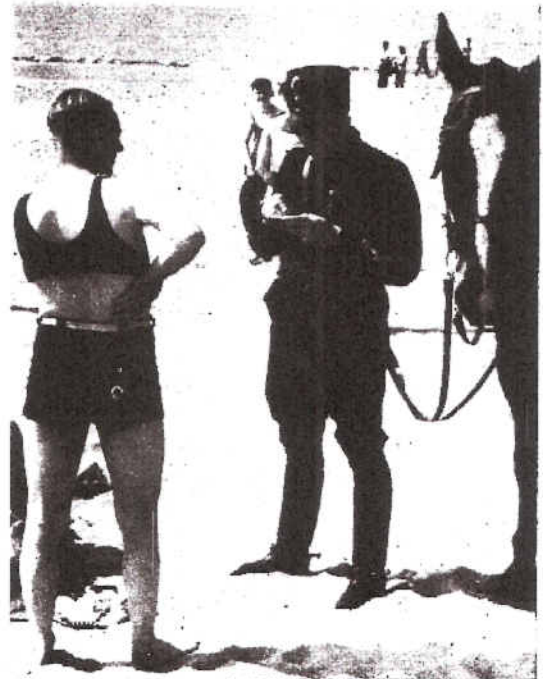
Badplaats Heemskerk spant de kroon!

Toen wij, nu al weer eenige weken geleden, een artikel in ons blad publiceerden over hetgeen wel en niet mag aan Holland's heerlijk strand, konden wij niet vermoeden, dat de badplaats Heemskerk zoo spoedig onze somberste beschouwingen zou overtreffen! Jongstleden Zondag, een der heetste en fraaiste dagen van deze zomer, daalde een onverkwikkelijke regen bekeuringen neer op de argelooze badgasten aan dit zeer onvrije strand. Men ziet hierboven hoe een bader, die zoo-maar het bovenlijf ontbloot had, op de bon geslingerd wordt.

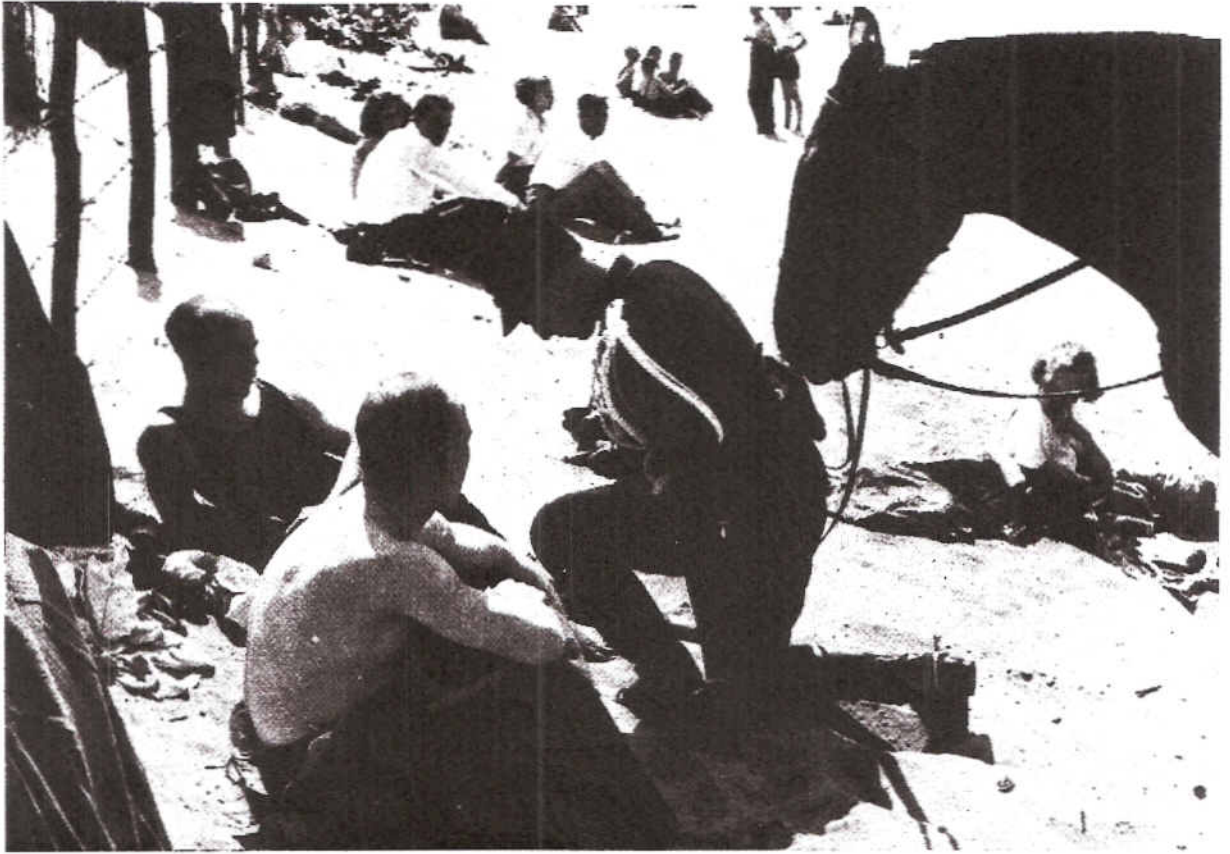

Tientallen badgasten — men sprak zelfs van meer dan honderd, doch laat ons zoo sober mogelijk blijven! — werden op deze heerlijke dag verrast door strenge marechaussee's te paard, die op grimmige wijze naam, geboortedatum, paspoort, trouwboekje(?) enz. enz. vroegen, omdat enkelen de euvele moed hadden gehad, zich niet precies aan de verordeningen te houden.

Ontkleeden zonder tent? Uitgesloten! Op de bon!

Burgemeester Vreugde bedierf veler vreugde!

Deugdzame lieden, die, het hoofd moe en loom van zonnebrand, aan de duinenvoet lagen te soezen — zich droomend in een paradijs! — werden door de stem eens politiemans tot de Heemskerksche werkelijkheid terug geroepen: U bent in overtreding! Hierboven op de voorgrond lieden in overtreding; op de achtergrond — zonnend met hemd aan! — hoe het wel mag. „Men wordt verondersteld de (Heemskerksche) wet te kennen” en daaronder vallen ook de zorgzame politieverordeningen van burgemeester W. M. J. A. Vreugde....

Een heele familie gaat op de bon!

U denkt natuurlijk dat het voldoende is, als men van anderen door tentdoek afgescheiden is, wanneer men zich ontkleedt? Niets daarvan! Al is het daarbinnen zoo duister als de nacht, het is geen „tent” en alleen in een echte, heel echte tent mag men zich ontkleeden! Deze regen bekeuringen is voldoende geweest om Heemskerk grondig impopulair te maken!

*Burgemeester Vreugde, hier met zijn echtgenote tijdens zijn verwelcoming in Heemskerk in 1929, kreeg van Het Leven de schuld voor de regen bekeuringen die uitgedeeld werden op het Heemskerkse strand in 1939.
(collectie Jaap Schoen)*

*Meester Gallee, hier achter de lessenaar temidden van het onderwijzend personeel van de Sint Jozef-school in 1937-1938. Gallee was secretaris van het 'Comité tegen de Zedenverwilderings' dat ernstige waarschuwingen liet horen tegen het strandbezoek van Amsterdammers en Zaanammers in Heemskerk.
(reproductie uit collectie Jaap Schoen)*

aangeprezen werd als aantrekkelijke verblijfplaats om te genieten van 'zee, duin en bosch'. De actie van de VVV was duidelijk bedoeld om het strandtoerisme te promoten. Het geld dat de toeristen verteerden moest een welkome aanvulling worden op het inkomen van de Heemskerkse middenstand dat in de voorgaande jaren sterk was teruggelopen door de econo-

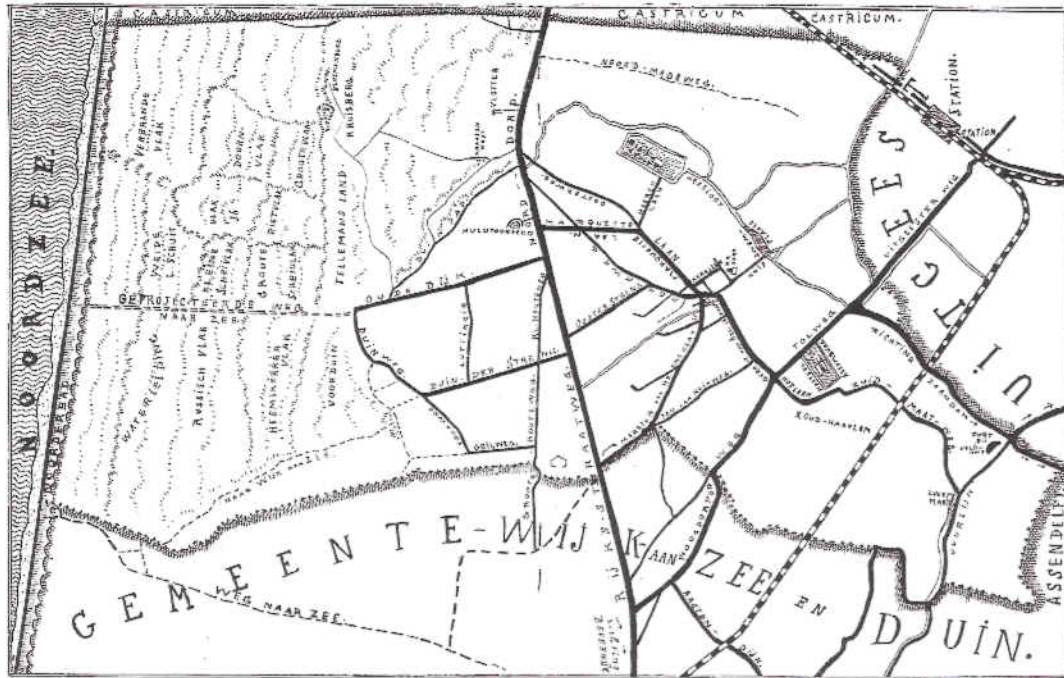

mische crisis. Heemskerk moest als badplaats op de kaart gezet worden. De middenstand speelde hierop in door het assortiment aan te passen. Volgens advertenties in de VVV-gids waren bij W.A. Minneboo strandschoenen te koop en verkocht de firma J. Schuijt-de Boer op Maerelaan 10 'badcostuums, badmutsen, badschoenen en badhanddoeken'. In 1934 waren er ook grootse plannen om het strand beter toegankelijk te maken. Men wilde dwars door de duinen vanaf de Oudendijk een weg aanleggen voor de stroom badgasten. Men kon in die tijd namelijk nog niet via de Heemskerkse duinen naar het strand.

Er kwamen inderdaad meer strandgangers en de exploitant van het strand vroeg in 1935 aan de gemeente toestemming om duizend meter extra strand te huren. Het Noorderbad was gelegen op het grondgebied van Heemskerk maar was alleen bereikbaar via Wijk aan Zee en Duin. De raad van Heemskerk was echter tegen. Verantwoordelijk wethouder J. van Duivenvoorde raadde het ten strengste af omdat een intensiever gebruik van het strand zou leiden tot vermindering van de zedelijkheid. Vier raadsleden wensten de uitbreiding van de strandexploitatie toe te staan: De Wilde, P. de Vries, J. Docter en J. Henneman. Een meerderheid van de raad, die beheerst werd door de katholieke RKSP, stemde echter tegen. Maar dat was nog niet alles. Een maand later werd de politieverordening aangepast. Doel was de verdere groei van het aantal badgasten tegen te gaan. Het werd verboden op het strand te kamperen. Zonnen was alleen toegestaan op de daarvoor aangewezen plekken.

Katholieke afkeuring

Ook de kerk bemoeide zich er mee. Pastoor L.C. van der Nouweland keurde de strandex-

Kaart uit de VVV-gids van 1934. Links onder de 'weg naar zee', de enige manier om het Noorderbad op het Heemskerkse strand te bereiken. Halverwege het kaartje de 'geprojecteerde weg naar zee' vanaf de Oudendijk.
(collectie HKH)

cessen af. Er kwam zelfs een actiecomité tot stand dat zich speciaal voor deze zedelijkheidskwesitie in de strijd wierp. Het 'Comité ter Bestrijding van de Zedenverwildering' was waarschijnlijk een initiatief van de katholieke hoofdonderwijzer J.G. Gallee. Gallee was secretaris van het comité. Op 8 november 1939 schreef hij een brief aan de raad waarin hij de bezwaren tegen het strandtoerisme uiteenzette. Het comité zou volgens de brief worden gesteund door ongeveer tachtig verenigingen uit Beverwijk, Castricum en Heemskerk natuurlijk. Men ergerde zich aan het gedrag van de gasten van het Noorderbad. De aangescherpte politieverordening van 1935 en het optreden in augustus op het strand waren niet afdoende.

In onze ogen zijn het rondlopen en zonnebaden in zwemkleding geen zaken om je druk over te maken, maar in die tijd was in het katholieke Heemskerk het strand een zedeloze plek vol grote gevaren. 'Op zomerse dagen liepen baders van beiderlei geslacht, constant heen en weer in badcostuum en de strandzoekers presteerden het ook om vóór hun tent te gaan zonnebaden, zodat ze voor iedereen zichtbaar waren.' Het comité eiste het komende seizoen krachtig optreden van burgemeester en wethouders in het belang van de geestelijke volksgezondheid. Niet alleen het gedrag was aanstootgevend, ook het feit dat het niet-Heemskerkeren waren schoot het comité in het verkeerde keelgat. Men hoopte dan ook 'dat er niet geweken (zou) worden voor de brutale schaamteloosheid in pers en in persoonlijk gedrag van verkeerde elementen van elders, die daarvoor onze eigen goedwillende gemeentenaren het strand onmogelijk te genieten

(maken)'. De bedoelde verkeerde elementen waren zonzonabidders uit Amsterdam en Zaandam die hier het strand bezochten; stedelingen die andere normen hanteerde; dan de bewoners van het toch wat besloten Heemskerk.

De oorlog

Toen het verontruste comité zijn brief schreef was het streven om van Heemskerk een toeristisch aantrekkelijk dorp te maken al in het slop geraakt. De VVV van Heemskerk was in 1938 ter ziele gegaan. De 'geprojecteerde weg' via de Oudendijk naar het strand was er niet gekomen. De Tweede Wereldoorlog maakte spoedig een eind aan het strandplezier maar ook aan de gevaren van het baden: het strand werd tot verboden gebied verklaard. Na de oorlog zette de gemeente haar strakke beleid op het strand onverminderd voort. Het kwam toen nog meer in de belangstelling. Zelfs buitenlandse kranten besteedden aandacht aan het strandbeleid van Heemskerk. Heemskerk was in hun ogen nog steeds een preuts dorp. Terwijl men elders weinig moeite had met het gedrag van mannen, vrouwen en kinderen in badkleding bleef Heemskerk wat huiverig om mee te doen aan de 'blootloperij' op het strand.

Bronnen:

- *Het Leven Geïllustreerd*, jaargang 34 no. 24 (zaterdag 17 juni 1939) en no. 34 (zaterdag 26 augustus 1939).
- P. de Boer, *Verzuildeid in Heemskerk 1910-1960* (doctoraalscriptie geschiedenis, Universiteit van Amsterdam 1987) 95-96.
- *Gids voor Heemskerk*, Heemskerk 1934.